

**Program
integracji społecznej i zawodowej
osób niepełnosprawnych
dla Powiatu Strzyżowskiego
na lata 2009 – 2014**

**Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Strzyżowie**

kwiecień 2009 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
I. Wprowadzenie	4
1. Uzasadnienie programu	4
2. Podstawa prawna opracowania	5
II. Założenia programowe	7
1. Zasady obowiązujące przy tworzeniu programu	7
2. Charakterystyka problemu.....	8
3. Adresaci programu	10
III. Cele programu oraz metody i formy ich osiągnięcia	11
1. Cel główny i kryteria wyboru działań.....	11
2. Określenie celów programowych, zadań do realizacji i działań.....	12
3. Metody i formy osiągnięcia celów	16
4. Zakładane rezultaty	18
IV. Realizacja programu	19
1. Czas realizacji programu	19
2. Miejsce realizacji programu	19
3. Odbiorcy programu	19
4. Realizator programu i jego zadania	20
5. Partnerzy programu.....	21
6. Źródła finansowania programu	21
V. Monitoring i ewaluacja	21
1. Monitoring	21
2. Ewaluacja	22
3. Zagrożenia realizacji programu i zakończenie	22
Źródła prawne:	24
Materiały:	24
Załącznik Nr 1	24
Załącznik Nr 2	31
Załącznik Nr 3	35

Wstęp

Polityka społeczna rozumiana jest jako działalność państwa, samorządów i organizacji pozarządowych, której celem jest poprawa położenia materialnego, asekuracja przed ryzykami życiowymi i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych.¹

Zgodnie z przedstawioną definicją, główne cele polityki społecznej obejmują wszystkie działania prowadzące do zapobiegania powstawaniu zagrożeń życiowych oraz realizacji działań osłonowych. Zajmuje się ona poza tym warunkami życia społeczeństwa, interakcjami w środowisku zawodowym i zamieszkania, jak również budowaniem społeczeństwa obywatelskiego.

Wyznaczniki te umożliwiają sformułowanie celów, które określają jednocześnie kierunki działań wobec osób lub grup ludności potrzebujących pomocy i wsparcia. Założeniem polityki społecznej w tym zakresie jest dążenie do działania kompleksowego, obejmującego obszary potrzeb fizycznych, psychicznych i społecznych tych osób, jak również umożliwiającego im integrację ze społeczeństwem we wszystkich możliwych sferach życia. Podstawowym celem działań jest przygotowanie osób zagrożonych wykluczeniem do aktywnego życia w społeczeństwie. Istotnym przy tym jest też zagwarantowanie im dochodów na poziomie uwzględniającym konieczność zaspokojenia potrzeb bytowych poprzez pobudzanie ich aktywności zawodowej. Czynniki te wskazują wyraźnie, że państwo powinno być instytucją wspomagającą osoby lub grupy ludności w rozwiązywaniu ich problemów życiowych. Taka interpretacja polityki społecznej odnosi się także do poziomu lokalnego, zobowiązując samorządy wszystkich szczebli do działań wspomagających i aktywizujących.

Niniejszy program nakreśla zadania samorządu powiatowego w zakresie kreowania polityki społecznej wobec osób lub grup ludności zagrożonych wykluczeniem społecznym, ze względu na niepełnosprawność, wskazując konieczne działania do wykonania oraz opisuje podstawowe założenia organizacyjne i finansowe jego realizacji.

¹ J. Auleytner. *Polityka społeczna. Teoria a praktyka*, WSP – TWP, Warszawa 1997, s. 20.

I. Wprowadzenie

1. Uzasadnienie programu

Program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2009 – 2014 jest dokumentem uzupełniającym do Powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2008 – 2015², pozostaje też w spójności z Ramowym programem działań na rzecz osób niepełnosprawnych dla Powiatu Strzyżowskiego³ oraz stanowi narzędzie niezbędne do realizacji przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie projektów systemowych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2015.

Polityka społeczna samorządu powiatowego w Strzyżowie, której celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, w swoich założeniach opiera się przede wszystkim na poszanowaniu społecznych praw ludzi, dąży do poprawy dostępu do tych praw i zwiększenia poziomu ich realizacji.⁴ Polityka ta zmierza do równości w relacjach pomiędzy prawem, moralnością i normami obyczajowymi wszędzie tam, gdzie te nierówności występują. Dotyczy to szczególnie osób niepełnosprawnych, które w codziennym życiu napotykają na szereg barier kulturowych, psychospołecznych, funkcjonalnych i prawnych. Jednak miejsce osób niepełnosprawnych w społeczeństwie nie zależy tylko od organizacji systemu instytucji wspomagających, od jakości prawa i zakresu jego stosowania w praktyce. Zależy ono także od postaw społecznych, od tego czy da się przełamać obojętność i bierność indywidualnych osób i całego społeczeństwa. Aspiracje osób niepełnosprawnych do podmiotowości, samodzielności, niezależności oraz autonomii powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w mentalności społecznej i postawach opartych na tolerancji, zrozumieniu i poszanowaniu godności tych osób. Każde demokratyczne społeczeństwo powinno okazywać szacunek dla powszechnie uznawanych wartości i norm. Traktowanie ludzi niepełnosprawnych tylko jako obciążenia społeczeństwa jest prostym wynikiem ignorancji. Osoby niepełnosprawne są zdolne do pracy, do uczestnictwa w życiu społecznym i do wysiłków, nieraz znacznie większych niż te, jakie podejmują osoby nazywane pełnosprawnymi.

Wielu badaczy podkreśla, że obecna cywilizacja, krąg kulturowy, w którym żyjemy, wymaga, aby człowiek – niezależnie od swojej kondycji psychofizycznej – mógł realizować własne zamiłowania, talenty, pożytkować swoją wiedzę i umiejętności w szerokim społecznym aspekcie. Nasze wzajemne relacje z ludźmi weryfikuje nasz stosunek do słabszych, dotkniętych ułomnościami czy schorzeniami. Jeśli zdrowym zabraknie serca, cierpliwości, łagodności i determinacji w ułatwianiu codziennego funkcjonowania osobom niepełnosprawnym, to system fundamentów scalających społeczeństwo będzie zagrożony.

Podstawowym problemem osób niepełnosprawnych jest brak praktycznych rozwiązań ułatwiających im uczestnictwo w życiu zbiorowym, stanowiącym istotną potrzebę każdego człowieka. W związku z tym jest rzeczą nauki, polityki i prawa, aby podejmować działania zmniejszające cierpienia ludzkie, widząc w dążeniu do wzajemnego zmniejszania cierpień,

² Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2008 – 2015 przyjęta uchwałą Rady Powiatu w Strzyżowie nr XXVII/198/2008 z dn. 18 grudnia 2008 r.

³ Ramowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych dla Powiatu Strzyżowskiego przyjęty uchwałą Rady Powiatu nr X/61/03 z dn. 10 września 2003 r.

⁴ Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2008 – 2015. s. 82.

istotę człowieczeństwa⁵. Stały przyrost liczby osób niepełnosprawnych wymaga przejścia od polityki przystosowania niepełnosprawnych do ich stanu funkcjonalnego, do strategii opartej na wznawianiu zasobów i możliwości tych osób oraz wzroście potencjału społecznego, które służyć mają utrzymaniu optymalnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych - najpierw w miejscu zamieszkania a następnie w innych zbiorowościach oraz instytucjach.

Niepełnosprawność powoduje jednak określone konsekwencje w życiu człowieka, w tym także w jego pracy zawodowej. Przejawia się to w postaci ograniczeń w wyborze zawodu, trudności w znalezieniu pracy i utrzymaniu się w niej. Należy pamiętać, że praca zawodowa to nie tylko źródło dochodu, ale także potwierdzenie własnej wartości i przydatności. Szeroko rozumiana aktywność zawodowa daje poczucie mocy, bycia potrzebnym i niezależnym oraz stanowi ważny warunek sukcesu na drodze do samorealizacji, twórczego i spełnionego życia.

Zagadnienie integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych jest bardzo złożone a działania w tym zakresie zmierzać mają do wzrostu uczestnictwa tych osób w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym, poprzez zastosowanie szeregu działań wspomagających i aktywizujących zarówno same osoby niepełnosprawne jak też ich otoczenie społeczne.

Powodzenie programów pro-zatrudnieniowych zależy w równym stopniu od środków finansowych i pomysłowości projektodawców, co od dostępności transportu i likwidacji barier architektonicznych umożliwiających niepełnosprawnym najpierw opuszczenie mieszkania a następnie dotarcie do miejsca pracy dysponującego odpowiednio przystosowanym stanowiskiem, jak również od wewnętrznego przekonania jednostek o potrzebie samorealizacji. Nie bez znaczenia jest także konieczność zmiany postaw pracodawców, którzy zbyt często koncentrują się na deficytach osób niepełnosprawnych, nie zauważając posiadanych przez nie zdolności i umiejętności.

Siłą napędową współczesnych koncepcji polityki społecznej wobec niepełnosprawności stała się zasada równości szans, która traktowana jest jako kryterium oceny struktur społecznych i ekonomicznych. W myśl tej zasady deficyty osób niepełnosprawnych mogą być dowartościowane, dzięki pobudzaniu procesów społecznych i ekonomicznych obejmujących w równym stopniu wszystkich obywateli. Przewyciężenie własnej niepełnosprawności powinno odbywać się poprzez aktywizację i integrację społeczną i zawodową, które mogą być realizowane w ramach powiatowych programów strategicznych.

Działania podejmowane przez samorząd powiatowy w tym zakresie powinny być osadzone w szerokim kontekście uregulowań prawnych ustawodawstwa krajowego i międzynarodowego.

2. Podstawa prawna opracowania

Nadrzędnym i podstawowym aktem prawnym także dla działań w zakresie polityki społecznej jest ustawa zasadnicza – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., która przepisem art. 32 wprowadza zakaz dyskryminacji kogokolwiek z jakiegokolwiek przyczyny, a także odnosi się w sposób szczególny do powinności władz publicznych wobec niepełnosprawnych obywateli, nakładając na władze ten obowiązek zapewnienia osobom niepełnosprawnym szczególnej opieki zdrowotnej, udzielania pomocy z zabezpieczeniu egzystencji, przysposobienia do pracy oraz komunikacji społecznej.

Szczególnym dokumentem odnoszącym się w całości do osób niepełnosprawnych jest uchwalona przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 sierpnia 1997 r. – Karta Praw Osób

⁵ *Człowiek niepełnosprawny w społeczeństwie*. Materiały II Kongresu TWK. W-wa 1-2 października 1983 r. Praca zbiorowa pod. red. A. Hulka, PZWL W-wa 1986, s. 12 – 13.

Niepełnosprawnych, która potwierdza niezbywalne prawa osób niepełnosprawnych we wszystkich dziedzinach życia oraz wzywa rząd i władze samorządowe do podjęcia działań ukierunkowanych na urzeczywistnienie tych praw.

Innymi krajowymi aktami prawnymi o charakterze ogólnym regulującymi działania wobec osób niepełnosprawnych oraz określającymi prawa tych osób są:

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.

Na polskie rozwiązania prawne dotyczące osób niepełnosprawnych miały wpływ dokumenty przyjmowane przez organizacje międzynarodowe. Na szczególną uwagę zasługują:

- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka – przyjęta w dniu 10 grudnia 1948 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych, wywierająca zasadniczy wpływ na sposób stanowienia i stosowania prawa w krajach demokratycznych, zwłaszcza w zakresie ochrony praw człowieka i podstawowych wolności, stanowiąca polityczny i moralny fundament do tworzenia innych aktów prawnych;
- Światowy Program Działań dotyczący osób niepełnosprawnych przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 3 grudnia 1982 r.;
- Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych przyjęte 20 grudnia 1993 r. przez Zgromadzenie Ogólne ONZ, które są dokumentem szczególnie ważnym dla sposobu postrzegania tych osób jako równoprawnych członków społeczności i stanowią silne, moralne zobowiązanie dla państw do zorganizowanych wysiłków na rzecz zapewnienia warunków dla takiego uczestnictwa.

Dokumenty powyższe wpływają na kształtowanie polityki społecznej Unii Europejskiej wobec osób niepełnosprawnych, dając podstawy do tworzenia ogólnych i strategicznych aktów prawnych, do których między innymi należą:

- Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4 listopada 1950 r. – (ratyfikowana przez Polskę w dniu 19.01.1993 r.) stanowiąca podstawę europejskiego systemu ochrony praw człowieka;
- Europejska Karta Społeczna – sporządzona w dniu 18.10.1961 r. w Turynie, która weszła w życie w dniu 26.02.1965 r. – (ratyfikowana przez Polskę w 1997 r.) zawierająca zobowiązania prawne o charakterze międzynarodowym, których stosowanie podlega kontroli przewidzianej w Karcie;
- Europejska Strategia Zatrudnienia z 1997 r. kierująca swe wytyczne na aktywne zapobieganie bezrobociu oraz promocję integracji i przeciwdziałanie dyskryminacji na rynku pracy;
- Traktat Amsterdamski z 1999 r. – zobowiązujący instytucje Wspólnoty do działań na rzecz osób niepełnosprawnych i zakazujący wszelkiej dyskryminacji;
- Strategia Lizbońska na lata 2000 – 2010, której podstawowym celem jest wprowadzenie gospodarki dynamicznej, światowej, konkurencyjnej, opartej na wiedzy, dążącej do tworzenia miejsc pracy oraz spójności społecznej.

Dokumenty powyższe są wyznacznikiem budowy krajowych działań strategicznych, do których należą:

- Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski z 2004 r., która ma pełnić funkcję pomocniczą w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej, stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego.
- Strategia Polityki Społecznej na lata 2007 – 2013 przygotowana przez Ministerstwo Polityki Społecznej, która za jeden z priorytetów uznaje kompleksową rehabilitację i aktywizację osób niepełnosprawnych.

Kwestię aktywizacji zawodowej i społecznej uwzględniają dokumenty strategiczne województwa podkarpackiego:

- Strategia rozwoju województwa na lata 2007 – 2020, która w obszarze V – kapitał społeczny, jako cel strategiczny określa wszechstronny rozwój kapitału społecznego umożliwiający pełne wykorzystanie potencjału i możliwości rozwoju osobistego mieszkańców regionu, w tym także osób niepełnosprawnych.
- Wojewódzki Program na Rzecz Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu na lata 2008 – 2020, którego celem jest tworzenie warunków do podnoszenia aktywności zawodowej oraz wzrostu integracji społecznej.

Powiatowymi dokumentami strategicznymi są:

- Strategia rozwoju Powiatu Strzyżowskiego na lata 2002 – 2010, która stanowi plan rozwoju powiatu a poprzez wyznaczone priorytety, cele strategiczne i kierunki działań ma przyczynić się do rozwoju gospodarczego, wzrostu poziomu życia mieszkańców oraz ograniczenia problemów społecznych na terenie powiatu.
- Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2008 – 2015, której celem jest poprawa poziomu życia mieszkańców powiatu strzyżowskiego oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób i grup ludności.

Dokumenty te są szczególnie ważne w kontekście coraz szerszego włączania się kraju i samorządów wszystkich szczebli w struktury działań międzynarodowych, w tym dotyczących osób niepełnosprawnych.

II. Założenia programowe

1. Zasady obowiązujące przy tworzeniu programu

Zaplanowanie i podjęcie działań, które odpowiadałyby zarówno potrzebom niepełnosprawnych obywateli społeczności powiatu strzyżowskiego, jak też możliwościom ich realizacji w oparciu o posiadany potencjał i zasoby, jest zadaniem niełatwym i wymagającym.

Praca nad zbudowaniem programu mającego na celu społeczną i zawodową integrację niepełnosprawnych mieszkańców wymaga uwzględnienia kilku podstawowych założeń.

Po pierwsze należy zwrócić uwagę na złożoność problemu. Niepełnosprawność jest bowiem cechą wyjątkowo demokratyczną – dotyka wszystkie grupy społeczne i wywiera wpływ na wszystkie aspekty ludzkiego życia.

Po drugie w przygotowaniu i realizacji programu należy uwzględnić udział wielu partnerów, ponieważ sprawy osób niepełnosprawnych w różnym stopniu i zakresie wchodzi w obszar zainteresowań mniej lub bardziej zinstytucjonalizowanych struktur działających w obszarze zdrowia, edukacji, zatrudnienia, pomocy społecznej, transportu czy urbanistyki.

Ponadto powodzenie programu wymaga zapewnienia niezbędnego poziomu zgody społecznej na jego realizację. Dotyczy to wszystkich uczestników programu – realizatorów, odbiorców, a także społeczności lokalnej jako całości.

Dla efektywnej realizacji programu ważne jest przestrzeganie zasady „zrównoważonego rozwoju”, która zapewnia osiąganie zbliżonych postępów w realizacji poszczególnych celów dla zapewnienia spójności podejmowanych działań.

Zaznaczyć należy, że przygotowanie programu spełniającego oczekiwania społeczne z jednej strony i jednocześnie możliwego do zrealizowania w oparciu o istniejący potencjał, wymaga zebrania niezbędnych danych i zdiagnozowania problemu. Dla realizacji tego celu w niniejszym opracowaniu wykorzystane będą dane statystyczne zawarte w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, opracowania własne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz dostępne wyniki badań z zakresu tej problematyki na obszarze województwa podkarpackiego. Dokonana w oparciu o te informacje diagnoza powinna pozwolić na sformułowanie listy celów programowych oraz wskazać optymalne sposoby ich osiągnięcia. Należy także dokonać analizy i oceny możliwości finansowych realizacji programu oraz określić zasady kontroli jego realizacji.

2. Charakterystyka problemu

Szczegółowy opis populacji osób niepełnosprawnych jest dosyć trudny, ponieważ w oparciu o istniejące zasoby danych, w praktyce niemożliwe jest dokładne określenie nawet tak podstawowego parametru, jakim jest liczebność tej populacji. Na terenie województwa podkarpackiego żadna z instytucji zajmujących się osobami niepełnosprawnymi nie dysponuje pełną informacją o skali i charakterystyce tego zjawiska.⁶

Narodowy Spis Powszechny z 2002 roku, dostarczył przybliżonych danych o liczebności osób niepełnosprawnych na naszym terenie w tym czasie, które pozwalają także w jakiejś mierze na analizę ich sytuacji społecznej i zawodowej. Niektóre informacje statystyczne udostępniają także opracowania PFRON, w pozostałych przypadkach zaś tę statystykę na obszarze powiatu strzyżowskiego uzupełniają własne dane pochodzące z analiz i rejestrów będących w posiadaniu Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Strzyżowie. Analiza tych statystyk prowadzi do wniosku, że osoby niepełnosprawne stanowią liczną i ciągle rosnącą zbiorowość. Wg Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku w powiecie strzyżowskim było 10861 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 17,5% ogółu ludności powiatu, z czego prawnie orzeczoną niepełnosprawnością legitymowało się 7743 osoby, to jest 12,51% ogółu ludności i 71,29% wszystkich osób niepełnosprawnych.⁷ W 2007 roku było już 8087 osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o niepełnosprawności, co stanowiło 13,1% ogółu ludności powiatu. Wśród tych osób znaczny stopień niepełnosprawności posiadało 12,96%, umiarkowany 31,72% i lekki 55,32% osób.

Najczęściej występującą przyczyną niepełnosprawności wśród osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia są choroby narządu ruchu (36,32%), choroby układu krążenia (16,20%) oraz choroby psychiczne (12,00%). Zaznaczyć należy, że znaczny stopień niepełnosprawności najczęściej otrzymują orzekani ze względu na schorzenia neurologiczne a umiarkowany i lekki osoby ze schorzeniami narządu ruchu. Częściej też niepełnosprawność występuje wśród kobiet – 51,1% ogółu orzekanych.

⁶ *Bariery i możliwości integracji zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie podkarpackim.* Raport z badań, Warszawa 2009.

⁷ *Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2008 – 2015.* Strzyżów 2008, s. 24.

W świadomości społecznej długo funkcjonowało i nadal po części funkcjonuje przekonanie o potrzebie otaczania opieką i wsparciem osób niepełnosprawnych jako tych chorych, słabszych, nieporadnych. Jednocześnie uważa się, że niepełnosprawni powinni być otwarci na świat i w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, podejmując pracę, naukę i kształcenie zawodowe. Badania sondażowe wskazują, że osoby niepełnosprawne napotyka- ją na szereg problemów, które powodują, że mogą czuć się ludźmi „gorszej kategorii”. Inaczej jednak problemy te oceniają sami niepełnosprawni a inaczej są one postrzegane przez samo- rządy lokalne. Także waga tych problemów jest różna.

Tabela 1

Postrzeganie problemów osób niepełnosprawnych

Numer problemu	Wg osób niepełnosprawnych		Wg samorządów	
	Nazwa problemu	Wskazanie	Nazwa problemu	Wskazanie
I	Ochrona zdrowia	50%	Bariery architektonicz- ne	58%
II	Problemy finansowe	48%	Miejsca pracy	57%
III	Problemy psychologicz- ne	9%	Problemy finansowe	51%
IV	Miejsca pracy	6%	Problemy rehabilitacyj- ne	23%

Źródło:

Raport z badań – Bariery i możliwości integracji zawodowej osób niepełnosprawnych w wo- jewództwie podkarpackim 2009.

Wprawdzie opracowanie powyższe dotyczy województwa podkarpackiego, ale ma ono swoje przełożenie na obszar powiatu strzyżowskiego. Dla potrzeb niniejszego programu na uwagę zasługują dwa problemy wskazane zarówno przez niepełnosprawnych, jak i samo- rządy. Jednym z nich są problemy finansowe, gdzie obserwujemy dużą zbieżność poglądów obu grup respondentów. Drugi problem związany jest z pracą. Samorządy zauważają brak miejsc pracy dla niepełnosprawnych pracowników (47% wskazań), natomiast wśród niepeł- nosprawnych respondentów pojawia się tylko 6% wskazań, co może świadczyć bądź o braku zainteresowania zatrudnieniem z ich strony, bądź nieznaną jakością rynku pracy. W powiecie strzyżowskim bez zatrudnienia pozostaje około 70% osób niepełnosprawnych, niemniej jed- nak w 2007 r. wśród ogółu tych osób tylko 141 było zarejestrowanych jako bezrobotne, w tym 108 bez prawa do zasiłku. Dane te wydają się potwierdzać wyżej zaprezentowane wyniki badań na obszarze województwa podkarpackiego.

Na bierność niepełnosprawnych w sferze zatrudnienia wpływają bariery mentalne, brak przygotowania do pracy, gorsze wykształcenie oraz fakt pobierania różnego rodzaju świadczeń. W 2007 r. wykształcenie wyższe posiadało tylko 3,67 % osób niepełnosprawnych, średnie 26,18% natomiast zasadnicze i podstawowe 61,0%. Jednocześnie najwięcej niepeł- nosprawnych to ludzie w wieku 41-60 lat (39,0%), jednak liczba osób niepełnosprawnych w wieku największej aktywności zawodowej (26-60 lat), wynosi 59,6% ogółu niepełnospraw- nych.⁸ Przyczyną niskiej aktywności zawodowej, jak już wspomniano, są także świadczenia

⁸ Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Strzyżowie 2007 – opracowanie własne.

pobierane przez niepełnosprawnych – 86,9% utrzymuje się ze źródeł niezarobkowych, w tym: 54,0% z renty z tytułu niezdolności do pracy, 28,8% z emerytury, 2,7% z renty socjalnej. Zasiłek z pomocy społecznej jako główne źródło utrzymania deklaruje 1,4% osób.

Dochody z tych tytułów nie wystarczają jednak na zaspokojenie potrzeb osób niepełnosprawnych ze względu na ich specyfikę (leczenie, rehabilitacja). Osoby niepełnosprawne i rodziny z osobami niepełnosprawnymi narażone są więc bardziej niż inne na życie w warunkach poniżej minimum socjalnego. Wg analiz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie w powiecie strzyżowskim 30% osób niepełnosprawnych żyje w ubóstwie a 48% wskazuje na problemy finansowe.⁹

Te same badania wskazują, że chociaż 70% osób niepełnosprawnych w powiecie strzyżowskim pozostaje bez pracy a 78% ma problemy finansowe, to jednak tylko co trzecia niepracująca osoba niepełnosprawna wyraża chęć podjęcia pracy zarobkowej, a jedynie co dziesiąta jej poszukiwała. Dane te świadczą o bierności i braku wiary w swoje siły, zdolności i kompetencje oraz wskazują na bierność życiową i marginalizację tej grupy osób.

3. Adresaci programu

Zgodnie z Ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.) niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Niepełnosprawność narusza najcenniejsze wartości człowieka, czyli zdrowie, sprawność fizyczną, zdolność do wypełniania ról społecznych, staje się przeszkodą w realizacji własnych celów, ale nie uniemożliwia ich realizacji.

Dotknięcie niepełnosprawnością stanowi sytuację kryzysową, która wymaga odpowiedniego systemu interwencji, stwarzającej dla osoby niepełnosprawnej i jej opiekunów możliwości skorzystania z efektywnego systemu wsparcia, wypracowania warunków sprzyjających aktywizacji zawodowej i społecznej osoby niepełnosprawnej oraz takich form pomocy, które będą dostosowane do jej aktualnych, zindywidualizowanych potrzeb. Niepełnosprawności najczęściej nie można usunąć, zlikwidować czy pozbyć się jej. Skutki niepełnosprawności można natomiast w znacznym stopniu przezwyciężyć, złagodzić czy wyeliminować, stosując działania rehabilitacyjne. Rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.¹⁰

Nowoczesne rozumienie rehabilitacji i aktywizacji osób niepełnosprawnych zakłada jak najpełniejszą współpracę pomiędzy instytucjami i grupami odpowiedzialnymi za wieloetapowy i wielopłaszczyznowy proces integracji, gdyż samodzielne uporanie się z tak kompleksowym zadaniem nie jest możliwe. Bardzo ważnym czynnikiem w adaptacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych są pozytywne więzi międzyludzkie. Trzeba także pamiętać, że dla prawidłowego funkcjonowania osób niepełnosprawnych niezbędne jest utrzymanie kontaktów z ludźmi pełnosprawnymi. Niestety nie zawsze te kontakty są prawi-

⁹ Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2008 – 2015. Strzyżów 2008 r. s. 77.

¹⁰ W brzmieniu Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.).

dłowe, wiedza osób pełnosprawnych bowiem, co do ograniczeń i możliwości osób niepełnosprawnych często powstrzymuje je przed nawiązaniem z niepełnosprawnymi bliższych relacji. Trzeba zatem tworzyć klimat społecznej akceptacji, eliminować przeszkody natury architektonicznej, społecznej i prawnej, wykluczyć wszelkie formy dyskryminacji. Pełna akceptacja osób niepełnosprawnych sprawi, że w atmosferze przyjaźni, życzliwości i pomocy będą malały ograniczenia tych osób a rozwijały się ich możliwości.

W związku z tym adresatami niniejszego *Programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych dla Powiatu Strzyżowskiego* są:

- a) osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- b) opiekunowie osób niepełnosprawnych;
- c) otoczenie osób niepełnosprawnych jako ogół instytucji i organizacji, z którymi osoba niepełnosprawna może się komunikować, podejmując aktywność społeczną i zawodową.

III. Cele programu oraz metody i formy ich osiągnięcia

1. Cel główny i kryteria wyboru działań

Program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2009 – 2014 opracowany został w kontekście zatwierdzonego przez Komisję Europejską w dniu 28 września 2007 r. *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki* zawierającego Priorytet VII *Promocja integracji społecznej*, obejmującego działania z zakresu polityki i integracji społecznej, w tym na rzecz osób wykluczonych, zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dyskryminowanych na rynku pracy.

Zjawisko wykluczenia społecznego jest trudno definiowane, jednak najprościej ujmując polega ona na niepodjęciu zwyczajowej i społecznie akceptowanej drogi życiowej lub wypadaniu z niej osób lub grup ludności, które między innymi:

- nie zostały wyposażone w kapitał życiowy umożliwiający im normalną pozycję społeczną, odpowiedni poziom kwalifikacji ułatwiających wejście na rynek pracy;
- doświadczają przejawów dyskryminacji na skutek uprzedzeń i stereotypów;
- posiadają cechy utrudniające im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych ze względu na zaistnienie: niepełnosprawności, długotrwałej choroby albo innych cech indywidualnych.

Wykluczenie społeczne to sytuacja uniemożliwiająca lub znacznie utrudniająca jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób.¹¹

Odnosząc się do powyższych uwarunkowań można przyjąć, że osoby niepełnosprawne to grupa zdecydowanie zagrożona wykluczeniem społecznym. Nie zostały one bowiem wyposażone w kapitał życiowy umożliwiający im normalną pozycję społeczną i odpowiedni poziom kwalifikacji ułatwiających wejście na rynek pracy. Osoby te jednocześnie posiadają cechy utrudniające im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych i mają trudności w zabezpieczeniu własnej egzystencji. Aby to zmienić, niezbędne są ze strony wszystkich struktur państwa działania wspomagające, oparte na zasadach dialogu, wzajemności i równości, których celem jest dążenie do społeczeństwa opartego na demokratycznym

¹¹ *Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski*, MPS, Warszawa, 2004, s. 24.

współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności, w którym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomaga się jednostki i grupy w realizacji celów życiowych. Te zadania ze względów opisanych powyżej w sposób szczególny odnoszą się do osób niepełnosprawnych, które mają prawo oczekiwać na wsparcie ze strony wszystkich instytucji publicznych.

Program niniejszy jest ukierunkowany na zwalczanie wykluczenia osób niepełnosprawnych poprzez szeroko rozumianą integrację społeczną. Należy jednak zaznaczyć, że chodzi o taki rodzaj integracji, który nie umniejsza wolnościowych dążeń jednostki do samo-realizacji i samostanowienia. Głównym celem *Programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych dla Powiatu Strzyżowskiego* jest **podjęcie przez samorząd powiatowy działań, które mają zapewnić osobom niepełnosprawnym równy dostęp do zatrudnienia oraz podwyższyć ich status zawodowy i społeczny poprzez przygotowanie ich do wejścia lub powrotu na rynek pracy.**

Aby jednak program ten był skuteczny, musi uwzględniać problem kumulacji cech wykluczających, biorąc pod uwagę wszystkie czynniki wykluczenia występujące w grupie osób niepełnosprawnych na terenie powiatu. Wobec takich założeń programowych, w kryteriach wyboru działań należy uwzględnić:

- działania wyrównawcze kompensujące gorsze wyposażenie życiowe osób niepełnosprawnych poprzez uczestnictwo w programach aktywizacji zawodowej;
- działania na rzecz rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych poprzez uczestnictwo w skoordynowanych programach funkcjonalnych;
- działania ułatwiające osobom niepełnosprawnym szeroki dostęp do informacji o ich możliwościach i prawach,
- motywowanie do aktywności same osoby niepełnosprawne;
- uświadamianie i aktywizowanie podmiotów i organizacji politycznych, gospodarczych i społecznych do działań na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

Mając na uwadze powyższe można sformułować tezę, że:

Misją niniejszego Programu jest dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy funkcjonowania osób niepełnosprawnych.

2. Określenie celów programowych, zadań do realizacji i działań

Cele *Programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych dla Powiatu Strzyżowskiego* są zbieżne z Priorytetem Nr 4 Powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych – Minimalizowanie skutków niepełnosprawności poprzez działania w zakresie rehabilitacji leczniczej oraz integrację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych, Cel strategiczny Nr 2 – Tworzenie warunków do wzrostu integracji społecznej osób niepełnosprawnych oraz Cel strategiczny Nr 3 – Tworzenie warunków do integracji zawodowej oraz pobudzanie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych a także Priorytetem Nr 5 – Rozwój służb społecznych, poprawa ich współpracy i koordynacji działań – promującym dialog społeczny jako narzędzie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, zdolnego do współdziałania w grupie i do wydobywania możliwości tkwiących w samych społecznościach.¹²

¹² Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2008 – 2015. Strzyżów 2008, s. 118, 121 – 129, 129 – 134.

Zapisane w niniejszym Programie zadania do realizacji są także zgodne z założeniami programowymi pkt. 4,5,7 *Ramowego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych dla Powiatu Strzyżowskiego*¹³.

Dokumenty te tworzą spójną programowo całość, jako narzędzie niezbędne do podejmowania działań na rzecz osób niepełnosprawnych dla zapewnienia im pełnej integracji społecznej i niezależności ekonomicznej, uwzględniając równość szans w zakresie uzyskania i utrzymania pracy, respektowanie godności i indywidualnej niezależności, równość kobiet i mężczyzn oraz prawa do samostanowienia.

Nadanie właściwej rangi działaniom w zakresie integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, umożliwi im pokonanie barier mentalnych i funkcjonalnych oraz przyczyni się do zmiany stereotypów postrzegania osób niepełnosprawnych w społeczeństwie.

Określenie celów konkretyzuje najważniejsze założenia programu, kształtuje wysoki poziom szczegółowości, służy realizacji konkretnych zadań oraz pozwala na planowanie poszczególnych działań.

2.1. Cel Nr 1

Integracja osób niepełnosprawnych na rynku pracy

2.1.1. Zadanie Nr 1

Zwiększenie potencjału zawodowego i aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych

Działania:

1. Organizowanie warsztatów psychologicznych ukierunkowanych na:
 - uświadamianie znaczenia pracy w życiu człowieka oraz przydatności zawodowej osób niepełnosprawnych,
 - rozbudzanie zainteresowań zawodowych,
 - rozwój motywacji do podjęcia pracy,
 - udzielanie wsparcia w sytuacji zdarzeń krytycznych.
2. Organizowanie warsztatów szkoleniowych w zakresie:
 - poruszania się na rynku pracy i znajomości prawnych aspektów pracy,
 - rozwijania indywidualnych umiejętności z zakresu aktywnego i efektywnego poszukiwania pracy, autoprezentacji oraz kreowania kariery zawodowej,
 - nawiązywania kontaktów interpersonalnych oraz pokonywania barier mentalnych.
3. Organizowanie szkoleń i kursów związanych z uzupełnieniem wykształcenia oraz mających na celu uzyskanie zawodu lub przygotowania zawodowego.

2.1.2. Zadanie Nr 2

Rozwój usług rynku pracy dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych

Działania:

1. Rozwój usług poradnictwa i doradztwa zawodowego poprzez:
 - badanie kompetencji i umiejętności zawodowych,
 - sporządzanie ocen zawodowych,

¹³ *Ramowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2003 – 2010*. Strzyżów 2003, s. 7-8, 11-13.

- planowanie kariery zawodowej.
- 2. Wzmocnienie usług pośrednictwa pracy poprzez:
 - organizowanie giełd pracy,
 - uruchomienie internetowego serwisu prawno-doradczego dla niepełnosprawnych osób bezrobotnych,
 - monitorowanie efektów poszukiwania pracy.
- 3. Monitorowanie rynku pracy i bazy wolnych miejsc pracy.

2.1.3. Zadanie Nr 3

Tworzenie i rozwijanie systemu zachęt dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne

Działania:

1. Kierowanie do pracodawców informacji o prawnych uwarunkowaniach w zakresie zatrudniania osób niepełnosprawnych.
2. Wdrażanie usług doradczych dla pracodawców w dziedzinie:
 - poradnictwa związanego z organizowaniem i projektowaniem stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych.
3. Subsydowanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych poprzez:
 - refundację wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych,
 - zwrot pracodawcom zwiększonych kosztów zatrudnienia osób niepełnosprawnych,
 - zwrot kosztów organizacji i przystosowania miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych.
4. Promowanie zatrudniania osób niepełnosprawnych poprzez wyróżnienie przedsiębiorców zatrudniających osoby niepełnosprawne, przestrzegających ich praw i prowadzących politykę antydyskryminacyjną w zakładzie pracy.

2.2. Cel Nr 2

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych

2.2.1. Zadanie Nr 1

Kształcenie umiejętności w zakresie pełnienia ról społecznych

Działania:

1. Uruchomienie warsztatów kompetencji społecznych dla osób niepełnosprawnych, które pozwolą zrozumieć:
 - pojęcie roli społecznej,
 - zakresu praw i uprawnień,
 - możliwości samorealizacji w życiu rodzinnym i społecznym.
2. Pomoc osobom niepełnosprawnym w planowaniu i prowadzeniu życia w możliwie niezależny sposób.
3. Wspieranie osób niepełnosprawnych poprzez wdrażanie usług:
 - tłumacza osoby głuchoniemej,
 - przewodnika osoby niewidzącej,
 - asystenta osoby niepełnosprawnej.
4. Wdrażanie rodzinnej terapii psychologicznej i usług asystenta rodzinnego.
5. Pomoc socjalna dla osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania.

2.2.2. Zadanie Nr 2

Tworzenie środowiska dostępnego dla osób niepełnosprawnych

Działania:

1. Likwidacja barier architektonicznych zgodnie z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.
2. Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej poprzez:
 - instalowanie wind osobowych,
 - wykonywanie podjazdów i pochylni,
 - uruchomienie punktów obsługi osób niepełnosprawnych z uwzględnieniem dostępności dla osób na wózkach inwalidzkich.
3. Likwidacja barier w komunikowaniu się poprzez:
 - odpowiednie znakowanie ciągów komunikacyjnych wewnątrz budynków,
 - wyposażenie pomieszczeń budynków użyteczności publicznej w instalacje dźwiękowe i świetlne oraz tablice z informacją pisemną i piktograficzną,
 - zatrudnianie w urzędach osób znających język migowy.
4. Zaopatrzenie osób niepełnosprawnych w środki pomocnicze ułatwiające funkcjonowanie w środowisku.
5. Rozszerzenie bazy transportowej dla osób niepełnosprawnych poprzez wdrażanie polityki dostępnego transportu uwzględniającego potrzeby osób niepełnosprawnych z różnego rodzaju dysfunkcjami.
6. Zapewnienie miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych z ograniczoną mobilnością.

2.2.3. Zadanie Nr 3

Zapewnienie równego dostępu do usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych

Działania:

1. Dofinansowywanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych.
2. Uruchamianie zajęć rehabilitacyjnych i ćwiczeń fizycznych usprawniających psychoruchowo.
3. Promowanie współpracy sektora zdrowia, edukacji, pomocy społecznej i zatrudnienia dla zapewnienia równości szans w dostępie do szeroko rozumianej rehabilitacji leczniczej, społecznej i zawodowej.

2.2.4. Zadanie Nr 4

Zapewnienie możliwości poszukiwania, otrzymywania i przekazywania informacji na równi z innymi członkami społeczeństwa

Działania:

1. Dostarczanie osobom niepełnosprawnym informacji oficjalnych w dostępnych dla nich formach za pomocą dostępnych technologii – alfabetem Braille’a, na taśmie magnetofonowej, w wersjach łatwych do czytania.
2. Zachęcanie instytucji do udostępniania informacji i komunikatów osobom niepełnosprawnym na stronach internetowych oraz zamieszczanie tam do pobrania różnego rodzaju wniosków i podań.

3. Uruchomienie serwisu informacyjnego w zakresie praw i uprawnień osób niepełnosprawnych.
4. Organizowanie szkoleń na temat korzystania z technologii informacji i komunikacji (komputer, internet, środki techniczne i pomocnicze).

2.3. Cel Nr 3

Zmiana postaw społecznych w odniesieniu do osób niepełnosprawnych

2.3.1. Zadanie Nr 1

Wzrost uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym

Działania:

1. Aktywizacja osób niepełnosprawnych do udziału w życiu publicznym i politycznym.
2. Wspieranie działalności organizacji osób niepełnosprawnych.
3. Konsultowanie z organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych działań samorządu wobec tej grupy w zakresie:
 - opiniowania programów i projektów kierowanych do osób niepełnosprawnych,
 - oceny realizacji programów,
 - opiniowania projektów uchwał Rady Powiatu i innych samorządów dotyczących osób niepełnosprawnych.
4. Obejmowanie mecenatem przez samorząd i organizacje społeczne działalności twórczej, artystycznej i sportowej osób niepełnosprawnych.

2.3.2. Zadanie Nr 2

Wzrost świadomości społecznej dotyczący kwestii niepełnosprawności

Działania:

1. Popularyzowanie działalności organizacji osób niepełnosprawnych.
2. Promowanie zawodowych i społecznych osiągnięć osób niepełnosprawnych w środkach masowego przekazu.
3. Prezentowanie twórczości artystycznej osób niepełnosprawnych poprzez wernisaże, wystawy, wieczory autorskie.
4. Organizowanie imprez integracyjnych, zawodów i spartakiad sportowych prezentujących osiągnięcia sportowe osób niepełnosprawnych.
5. Budowanie na wszystkich szczeblach systemu edukacyjnego szacunku dla osób niepełnosprawnych poprzez ukazywanie ich problemów, możliwości i osiągnięć.

3. Metody i formy osiągnięcia celów

Osiągnięcie celów określonych w poprzednim rozdziale planuje się poprzez zastosowanie instrumentów aktywnej integracji, pracy socjalnej, działań o charakterze środowiskowym oraz poprzez realizację zadań wynikających z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

3.1. Instrumenty aktywnej integracji

Instrumentami aktywnej integracji nazywamy zestaw instrumentów o charakterze aktywizującym, mających doprowadzić do przywrócenia osób niepełnosprawnych na rynek

pracy oraz do ich integracji ze środowiskiem poprzez przywrócenie im zdolności lub możliwości zatrudnienia, uzyskanie wsparcia dochodowego a także wyeliminowanie przeszkód napotykanym przez te osoby w procesie dostępu do praw i usług społecznych.¹⁴

Instrumenty te dzielą się na cztery grupy: instrumenty aktywizacji zawodowej, instrumenty aktywizacji edukacyjnej, instrumenty aktywizacji zdrowotnej oraz instrumenty aktywizacji społecznej. Realizacja określonych zadań poprzez podejmowanie konkretnych działań odbywać się będzie w obrębie tych grup instrumentów aktywizujących, które przybierają formy organizowania i finansowania usług wspierających.

1. Instrumenty aktywizacji zawodowej obejmują:

- a). organizację i finansowanie usług wspierających aktywizację zawodową, w tym: trenera pracy i doradcy zawodowego,
- b). włączenie osób niepełnosprawnych w zajęcia na rzecz aktywizacji zawodowej, realizowane w warsztatach terapii zajęciowej poprzez finansowanie dodatkowych działań WTZ (np. dodatkowe zajęcia aktywizacyjne).

2. Instrumenty aktywizacji edukacyjnej obejmują:

- a). skierowanie i sfinansowanie zajęć szkolnych związanych z uzupełnieniem wykształcenia,
- b). skierowanie i sfinansowanie zajęć w ramach kształcenia ustawicznego, mających na celu uzyskanie zawodu lub przygotowania zawodowego,
- c). skierowanie i finansowanie zajęć w ramach podnoszenia kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym lub zdobywania nowych kompetencji i umiejętności zawodowych umożliwiających aktywizację zawodową.

3. Instrumenty aktywizacji zdrowotnej obejmują:

- a). skierowanie i sfinansowanie badań profilaktycznych lub specjalistycznych w związku z możliwością podjęcia zatrudnienia,
- b). skierowanie i sfinansowanie terapii psychologicznej, rodzinnej lub psychospołecznej dla osób niepełnosprawnych lub ich rodzin,
- c). sfinansowanie części kosztów turnusów rehabilitacyjnych, kosztów zespołów ćwiczeń fizycznych usprawniających psychoruchowo lub zajęć rehabilitacyjnych zgodnie z potrzebami osób niepełnosprawnych.

4. Instrumenty aktywizacji społecznej obejmują:

- a). organizowanie i finansowanie uczestnictwa w ośrodkach dziennego wsparcia, świetlicach, klubach,
- b). organizację i finansowanie usług wspierających osoby niepełnosprawne, w tym kosztów zatrudnienia tłumacza osoby głuchoniemej, przewodnika osoby niewidomej, asystenta osoby niepełnosprawnej,
- c). organizację i finansowanie usług wsparcia i aktywizacji rodzin osób niepełnosprawnych, w tym kosztów zatrudnienia asystenta rodzinnego,
- d). organizację i finansowanie uczestnictwa w grupach i klubach samopomocowych, w tym kosztów zatrudnienia osoby prowadzącej klub lub grupę,
- e). organizację i finansowanie treningów kompetencji i umiejętności społecznych, w tym kosztów zatrudnienia i działania osoby prowadzącej,

¹⁴ Zagadnienie to omówiono w: *Zasady przygotowania realizacji i rozliczenia projektów systemowych OPS, PCPR i ROPS w ramach POKL 2007 – 2013*. MPiPS Warszawa 2008, s.19.

- f). organizowanie i finansowanie poradnictwa specjalistycznego oraz udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach, służące przywróceniu samodzielności życiowej osobom niepełnosprawnym i ich powrotowi na rynek pracy.
- g). organizację i finansowanie poradnictwa i wsparcia indywidualnego oraz grupowego w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych osób niepełnosprawnych umożliwiającym im powrót do życia społecznego, na rynek pracy oraz aktywizację zawodową.

3.2. Praca socjalna

Praca socjalna oznacza działania realizowane przez doradcę do spraw osób niepełnosprawnych mające na celu pomoc osobom i rodzinom we wznowianiu lub uzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Praca socjalna przybiera formy usług wspomagających i doradczych.

3.3. Działania o charakterze środowiskowym

Są to inicjatywy integracyjne obejmujące:

- a). realizację programów środowiskowych i wsparcie działań indywidualnych,
- b). organizowanie spotkań, konsultacji, działań edukacyjnych i debat społecznych w ramach edukacji społecznej i obywatelskiej,
- c). inspirowanie udziału mieszkańców w imprezach i spotkaniach, szczególnie o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym i sportowym.

3.4. Działania o charakterze integracyjnym wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Są to działania przypisane do realizacji samorządowi powiatowemu wynikające wprost z ustawowych zapisów prawnych, które obejmują m.in:

- a). dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- b). dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
- c). dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
- d). dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.

4. Zakładane rezultaty

Działania szczegółowe mające doprowadzić do osiągnięcia jak najszerszej integracji i aktywizacji osób niepełnosprawnych w swych założeniach ukierunkowane są na osiągnięcie następujących rezultatów końcowych:

- podniesienie kwalifikacji i umiejętności zawodowych osób niepełnosprawnych,
- poprawę ich sprawności psychofizycznej i ruchowej,
- kompensację deficytów sprawnościowych,
- poprawę funkcjonowania osób niepełnosprawnych w środowisku społecznym i zakładzie pracy,
- wzrost zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy,

- wzrost uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym.

W założeniach programu przewiduje się zmiany w sferze mentalnej zarówno osób niepełnosprawnych jak też otoczenia, w którym żyją. Dlatego oprócz wyżej wymienionych rezultatów tzw. „twardych” realizacja programu prowadzić ma do osiągnięcia także rezultatów pośrednich – „miękkich”, jakimi będą:

- zwiększenie u osób niepełnosprawnych zaufania i wiary we własne siły i możliwości,
- wzrost ich motywacji i aspiracji zawodowych,
- nabycie wiedzy w zakresie aktywnego i skutecznego poruszania się po rynku pracy,
- nabycie umiejętności komunikacji interpersonalnej, asertywności i autoprezentacji,
- nabycie wiedzy na temat praw i uprawnień osób niepełnosprawnych,
- zmiana postaw społecznych w odniesieniu do osób niepełnosprawnych.

IV. Realizacja programu

1. Czas realizacji programu

Program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych dla Powiatu Strzyżowskiego obejmuje lata 2009 - 2014, jednak zasadnicza faza jego realizacji przebiegać będzie w latach 2009- 2013 poprzez:

- przygotowanie i wdrożenie w każdym roku szczegółowego projektu w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VII Działanie 7.1, Poddziałanie 7.1.2 – *Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie*, jako wiodącego narzędzia w realizacji całego programu ,
- podejmowanie działań wynikających z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w zakresie integracji społecznej i zawodowej,
- prowadzenie usług wspomagających przez doradcę do spraw osób niepełnosprawnych.

Projekty i działania w poszczególnych latach poprzedzone będą analizą środowiska osób niepełnosprawnych i potrzeb wynikających z indywidualnych niedyspozycji, skierowane zaś zostaną do osób niepełnosprawnych lub grup tych osób najbardziej potrzebujących wsparcia w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej.

Rok 2014 będzie podsumowującym realizację programu. W tym roku dokonana zostanie końcowa ocena jego realizacji w zakresie osiągania zamierzonych rezultatów.

2. Miejsce realizacji programu

Program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych realizowany będzie na obszarze powiatu strzyżowskiego z uwzględnieniem równego dostępu do jego działań mieszkańców wszystkich gmin powiatu strzyżowskiego.

3. Odbiorcy programu

Odbiorcami programu będą osoby niepełnosprawne - bezrobotne lub pozostające bez zatrudnienia, w wieku aktywności zawodowej, korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, mieszkańcy powiatu strzyżowskiego oraz otoczenie osób niepełnosprawnych.

Dla potrzeb programu przyjmuje się następujące definicje:

- a) Niepełnosprawni – osoby niepełnosprawne, o których mowa w Ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 1997 r., Nr 123, poz. 776, z późn. zm.), których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych a w szczególności ogranicza zdolność do wykonywania pracy zawodowej, posiadające orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub równoważne.
- b) Bezrobotni – osoby bezrobotne w rozumieniu Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U z 2004 r. Nr 99, poz. 1001, z późn. zm.), w szczególności osoby, które jednocześnie są;
 - nie zatrudnione i nie wykonują innej pracy zarobkowej, są zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia,
 - osobami nie uczącymi się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub szkół wyższych w systemie wieczorowym lub zaocznym,
 - zarejestrowane we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy.
- c) Nieaktywni zawodowo – osoby pozostające bez zatrudnienia, które jednocześnie nie zaliczają się do kategorii bezrobotnych,
- d) Za osoby w wieku aktywności zawodowej uznaje się osoby, które ukończyły 18 lat i nie ukończyły 60 lat w przypadku kobiet lub 65 lat w przypadku mężczyzn.
- e) Przez osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej rozumie się osoby korzystające ze świadczeń i usług Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i ośrodków pomocy społecznej, finansowanych na podstawie przepisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i innych ustaw.
- f) Przez otoczenie osób niepełnosprawnych uznaje się osoby mieszkające we wspólnym gospodarstwie domowym, w rozumieniu przepisów ustawy o pomocy społecznej oraz osoby mieszkające w środowisku osób niepełnosprawnych.

4. Realizator programu i jego zadania

Realizatorem *programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych* jest samorząd powiatu strzyżowskiego, w imieniu którego działa Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie, pełniące rolę Koordynatora Programu.

Zadania Koordynatora Programu obejmują:

- nadzór nad realizacją programu zgodnie z założonymi celami, zadaniami i działaniami nakierowanymi na osiągnięcie zakładanych rezultatów,
- pozyskiwanie partnerów w realizacji programu,
- opracowywanie projektów na bazie niniejszego programu,
- promocję projektów,
- rekrutację uczestników projektów,
- zarządzanie projektami,
- obsługę finansową realizowanych projektów,
- monitoring i ewaluację realizacji projektów,
- monitoring i ewaluację realizacji całego programu.

Przy czym działania związane z promocją projektów opracowanych i wdrażanych na podstawie niniejszego programu, rekrutacją uczestników i ewaluacją będą każdorazowo uszczegóławiane, zgodnie z wytycznymi oraz zakresem realizowanego projektu.

5. Partnerzy programu

Założenia programowe przewidują w przygotowaniu i realizacji programu udział wielu partnerów, ze względu na złożoność problemu. Skuteczność zastosowania tego rozwiązania wymaga współpracy wielu środowisk lokalnych, dlatego też niniejszy program zakłada pozyskanie do jego realizacji jako partnerów następujących instytucji i organizacji:

- Powiatowy Urząd Pracy,
- Ośrodki Pomocy Społecznej,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej,
- Pracodawcy otwartego rynku pracy,
- Zakłady Pracy Chronionej,
- Szkoły
- Organizacje pozarządowe

6. Źródła finansowania programu

W realizacji działań programowych stosowane powinny być mechanizmy finansowe pozwalające na jak najskuteczniejsze i najpełniejsze wykonywanie założonych zadań. Szczególne znaczenie ma tu montaż finansowy, który pozwala na zaangażowanie środków pochodzących z różnych źródeł:

- budżetu samorządu powiatowego,
- Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, w tym przyznanych Powiatowi Strzyżowskiemu wg algorytmu,
- Europejskiego Funduszu Społecznego na realizację projektów systemowych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki,
- Innych funduszy i programów.

Trudno podać jednak kwoty środków finansowych związanych z realizacją programu, ponieważ są one ze wszystkich źródeł przyznawane corocznie i w różnej wysokości. Planowanie wydatków na poszczególne działania może być dokonywane rokrocznie, po uzyskaniu informacji o wielkości środków przyznanych na dany rok na realizację zadań na rzecz osób niepełnosprawnych.

V. Monitoring i ewaluacja

1. Monitoring

Wdrażanie i realizacja programu są ściśle związane z działaniami monitorująco-kontrolnymi, które stanowią część nadzoru nad jego realizacją. Rozwój wydarzeń programowych należy na bieżąco oceniać, dlatego monitorowanie dokonywane będzie na wszystkich poziomach realizacji programu i projektów tworzonych na jego podstawie. Mierzony będzie postęp względem zaplanowanych założeń, działań i rezultatów. Stały monitoring pozwoli wskazać występujące w programie problemy związane z jego realizacją, zdiagnozować przyczyny ich powstania oraz określić sposoby ich rozwiązania bądź im przeciwdziałać. Zaznaczyć należy, że niniejszy program ma charakter otwarty na zmiany, może być w razie konieczności korygowany i ulepszany.

Monitorując program będziemy szukać odpowiedzi na pytania:

- czy podejmowane działania prowadzą do zaplanowanych rezultatów?
- czy osiągnięte rezultaty prowadzą do osiągnięcia zamierzonych celów?
- czy program wymaga przeformułowania działań?
- czy interesariusze zachowują się zgodnie z oczekiwaniami?

Mierząc różnicę pomiędzy tym, co zostało zaplanowane, a tym co faktycznie udało się osiągnąć, odpowiemy na pytanie, na ile zostały wypełnione założenia i cele niniejszego programu.

2. Ewaluacja

Po zakończeniu realizacji programu należy sprawdzić czy w wyniku podejmowanych działań powstały spodziewane rezultaty oraz czy te rezultaty przełożyły się na realizację celów programu. Niezbędna jest także ocena czy prawne, administracyjne i finansowe środki przeznaczone na program pozwoliły osiągnąć oczekiwane efekty. Temu celowi służyć będzie ewaluacja, która ma odpowiedzieć na zasadnicze pytania:

- czy program dotarł do odbiorców?
- czy zmienił ich postawy i świadomość?
- czy wpłynął na ich zasób wiedzy?
- czy zmienił rzeczywistość, w której zaistniał?
- czy spełnił oczekiwania odbiorców?

Celem ewaluacji jest sprawdzenie czy zaplanowane działania w końcowym efekcie są użyteczne dla odbiorców programu i społeczności lokalnej. Dlatego należy sformułować pytania kluczowe ewaluacji, dla których inspiracją będą kryteria przyjęte do oceny efektywności programu oraz dokonać właściwego doboru wskaźników, których głównym kryterium będzie ich mierzalność. Istotnym jest także określenie punktów odniesienia wskaźników ewaluacji, bez których trudno wskazać osiągnięte rezultaty.

Zebrane w wyniku działań ewaluacyjnych informacje pozwolą na przygotowanie raportu końcowego, który może być narzędziem pomocnym w tworzeniu następnych programów i projektów.

3. Zagrożenia realizacji programu i zakończenie

Program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych dla Powiatu Strzyżowskiego to ułożony w określonym czasie ciąg działań zmierzających do osiągnięcia konkretnych i mierzalnych wyników, adresowany do wybranych grup odbiorców, wymagający zaangażowania znacznych, lecz limitowanych środków rzeczowych, ludzkich i finansowych.

Realizacja założeń programowych wiąże się nierozdzielnie z ryzykiem wystąpienia zjawisk czy działań znajdujących się poza sferą oddziaływań realizatorów programu, które mogą mieć negatywne skutki dla przebiegu całego programu lub jego poszczególnych części.

Najistotniejsze zagrożenia dla realizacji niniejszego programu wiążą się ze zmianami prawnymi i proceduralnymi występującymi w okresie programowania działań, zmianami w dokumentach programowych oraz z brakiem wystarczającej ilości środków zewnętrznych, od których realizacja programu w dużej mierze jest zależna.

Ponadto zagrożeniem dla programu może być ryzyko negatywnego odbioru programu przez adresatów lub brak dostatecznego zainteresowania uczestnictwem w jego działaniach.

Kluczem do sukcesu w realizacji programu będzie niewątpliwie świadomość wystąpienia ryzyka i szybkie reagowanie przez odpowiednie osoby i instytucje na pojawienie się problemów, zagrożeń, czy niepożądanych zjawisk. Nie bez znaczenia będzie doświadczenie realizatorów programu, umiejętność współpracy z interesariuszami, odpowiednia promocja programu i projektów tworzonych na jego podstawie oraz rzetelna ocena bieżąca jego realizacji, a także skuteczny monitoring i ewaluacja, które dostarczą niezbędnych informacji i ocen, co do wartości i jakości poszczególnych faz i składników programu.

Źródła prawne:

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz.U. z 2008 r. Nr 115, poz. 728 z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92 z późn. zm.);
3. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 1994 r. Nr 111, poz. 535 z późn. zm.);
4. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.);
5. *Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2008 – 2015* przyjęta uchwałą Rady Powiatu w Strzyżowie nr XXVI/198/2008 z dn. 18 grudnia 2008 r.;
6. *Ramowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych dla Powiatu Strzyżowskiego* przyjęty uchwałą Rady Powiatu nr X/61/03 z dn.10 września 2003 r.

Materiały:

1. J. Auleytner. *Polityka społeczna. Teoria a praktyka*, WSP – TWP, Warszawa 1997.
2. *Bariery i możliwości integracji zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie podkarpackim*. Raport z badań, Warszawa 2009.
3. *Człowiek niepełnosprawny w społeczeństwie*. Materiały II Kongresu TWK. W-wa 1-2 października 1983 r. Praca zbiorowa pod. red. A. Hulka, PZWL W-wa 1986.
4. *Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski*, MPS, Warszawa, 2004.
5. *Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Strzyżowie - sprawozdania kwartalne i roczne – 2007 r.*
6. *Zasady przygotowania realizacji i rozliczenie projektów systemowych OPS, PCPR i ROPS w ramach POKL 2007 – 2013*. MPiPS Warszawa 2008.

Załącznik Nr 1

Wskaźniki Programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2009 – 2014

Opis tabeli

1. Zadanie – oznacza zadania przyporządkowane poszczególnym celom i opisane w Rozdziale III.2 Programu.
2. Wskaźnik działania – określa działanie, przy pomocy którego realizowane będzie dane zadanie.
3. Sposób realizacji – określa narzędzie lub akt prawny, na podstawie którego dane działanie będzie podejmowane.
4. Rezultaty – opis efektów końcowych, które mają zostać osiągnięte w wyniku podjętych działań.
5. Wartość wskaźnika – określa wartości, przy pomocy których mierzone będą rezultaty działań.

Lp.	Zadanie	Wskaźnik działania	Sposób realizacji	Rezultat	Wartość wskaźnika
<u>Cel Nr 1. Integracja osób niepełnosprawnych na rynku pracy</u>					
1.1	Zwiększenie potencjału zawodowego i aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udział osób niepełnosprawnych w warsztatach aktywizujących; 2. Udział osób niepełnosprawnych w warsztatach szkoleniowych; 3. Udział osób niepełnosprawnych w kursach i szkoleniach zawodo- 	Projekty systemowe PO KL Priorytet VII Działanie 7.1.2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podniesienie kwalifikacji i umiejętności zawodowych osób niepełnosprawnych; 2. Wzrost motywacji i aspiracji zawodowych; 3. Nabycie umiejętności komunikacji interpersonalnej, asertywności 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość osób niepełnosprawnych objętych kształceniem ustawicznym

Lp.	Zadanie	Wskaźnik działania	Sposób realizacji	Rezultat	Wartość wskaźnika
		wych.		i autoprezentacji.	
1.2	Rozwój usług rynku pracy dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.	1. Udział osób niepełnosprawnych w usługach doradcy zawodowego i usługach pośrednictwa pracy.	Zastosowanie instrumentów aktywizacji edukacyjnej.	1. Wzrost zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy; 2. Zwiększenie poziomu wiedzy w zakresie aktywnego i skutecznego poruszania się po rynku pracy.	1. Ilość osób niepełnosprawnych objętych aktywnymi formami rynku pracy; 2. Stopa pracujących osób niepełnosprawnych w wieku aktywności zawodowej; 3. Wskaźnik wzrostu zatrudnienia osób niepełnosprawnych.
1.3	Rozwijanie systemu zachęt dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne.	1. Udział pracodawców w programach informacyjnych i usługach doradczych; 2. Tworzenie stanowisk pracy dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych; 3. Korzystanie przez pracodawców z refundacji wynagrodzeń dla pracowników niepełnosprawnych;	Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.	1. Poprawa funkcjonowania osób niepełnosprawnych w zakładzie pracy; 2. Wzrost zatrudnienia osób niepełnosprawnych; 3. Zmiana postaw społecznych w odniesieniu do osób niepełnosprawnych.	1. Ilość podmiotów uczestniczących w programach informacyjnych; 2. Ilość utworzonych lub dostosowanych stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych. 3. Ilość podmiotów gospodarczych biorących udział w projekcie „Pracodawca przyjazny osobie niepełnosprawnej”.

Lp.	Zadanie	Wskaźnik działania	Sposób realizacji	Rezultat	Wartość wskaźnika
		4. Wyróżnienie pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne.			
<u>Cel Nr 2. Integracja społeczna osób niepełnosprawnych</u>					
2.1	Kształcenie umiejętności w zakresie pełnienia ról społecznych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udział osób niepełnosprawnych w warsztatach kompetencji społecznych; 2. Pomoc osobom niepełnosprawnym w prowadzeniu gospodarstw domowych; 3. Udział osób niepełnosprawnych w usługach wspomagających: <ul style="list-style-type: none"> – tłumacza osoby głuchoniemej, – przewodnika osoby niewidzącej, – asystenta osoby niepełnosprawnej, 4. Wdrażanie rodzinnej terapii psychologicznej. 	Ustawa o pomocy społecznej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa funkcjonowania osób niepełnosprawnych w środowisku społecznym; 2. Zwiększenie zaufania i wiary we własne siły i możliwości; 3. Wzrost liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej 	1. Ilość osób niepełnosprawnych korzystających z usług wspomagających i doradczych.

Lp.	Zadanie	Wskaźnik działania	Sposób realizacji	Rezultat	Wartość wskaźnika
2.2	Tworzenie środowiska dostępnego dla osób niepełnosprawnych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Likwidacja barier architektonicznych w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej; 2. Likwidacja barier funkcjonalnych w budynkach użyteczności publicznej; 3. Zaopatrzenie osób niepełnosprawnych w środki pomocnicze; 4. Rozszerzenie bazy transportowej dla osób niepełnosprawnych; 5. Zapewnienie miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych z ograniczoną mobilnością. 	Działania o charakterze integracyjnym wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa funkcjonowania osób niepełnosprawnych w środowisku; 2. Kompensacja deficytów sprawnościowych; 3. Wzrost uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość dofinansowań indywidualnych; 2. Ilość obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych; 3. Ilość środków komunikacji dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych; 4. Ilość oznakowanych miejsc parkingowych.
2.3	Zapewnienie równego dostępu do usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udział osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych; 2. Udział osób niepełnosprawnych w zajęciach usprawniających psychoruchowo. 	Zastosowanie instrumentów aktywizacji zdrowotnej.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa sprawności psychoruchowej i ruchowej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowań do turnusów rehabilitacyjnych; 2. Ilość osób niepełnosprawnych korzystających z zajęć ogólnop...

Lp.	Zadanie	Wskaźnik działania	Sposób realizacji	Rezultat	Wartość wskaźnika
					usprawniających
2.4	Zapewnienie możliwości poszukiwania, otrzymywania informacji na równi z innymi członkami społeczeństwa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dostęp osób niepełnosprawnych do informacji obywatelskiej i poradnictwa; 2. Udział osób niepełnosprawnych w szkoleniach z zakresu korzystania z technologii informatycznej; 3. Dostęp osób niepełnosprawnych do internetu. 	Zastosowanie instrumentów aktywizacji społecznej.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Upowszechnianie dostępu osób niepełnosprawnych do informacji obywatelskiej i poradnictwa; 2. Wzrost uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym; 3. Nabycie wiedzy przez osoby niepełnosprawne na temat praw i uprawnień. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość działających punktów informacji i poradnictwa obywatelskiego; 2. Ilość osób niepełnosprawnych posiadających dostęp do internetu; 3. Ilość osób niepełnosprawnych uczestniczących w szkoleniach i kursach z zakresu technologii informatycznej; 4. Ilość osób niepełnosprawnych korzystających z poradnictwa.
<u>Cel Nr 3. Zmiana postaw społecznych w odniesieniu do osób niepełnosprawnych</u>					
3.1	Wzrost uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udział osób niepełnosprawnych w życiu publicznym i politycznym; 2. Udział osób uczestni- 	Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.	1. Wzrost udziału osób niepełnosprawnych w życiu publicznym.	1. Ilość osób niepełnosprawnych uczestniczących w życiu politycznym;

Lp.	Zadanie	Wskaźnik działania	Sposób realizacji	Rezultat	Wartość wskaźnika
		czących w działaniach organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej i samopomocy.			2. Ilość osób niepełnosprawnych pełniących funkcje publiczne; 3. Ilość organizacji osób niepełnosprawnych.
3.2	Wzrost świadomości społecznej dotyczący osób niepełnosprawnych	1. Udział osób niepełnosprawnych w prezentowaniu twórczości, osiągnięć sportowych, działalności społecznej i zawodowej.	Działania o charakterze środowiskowym.	1. Zmiana postaw społecznych w odniesieniu do osób niepełnosprawnych; 2. Zaangażowanie społeczności lokalnych w działania społeczne.	1. Ilość organizowanych imprez integracyjnych, wystaw, wernisaży; 2. Ilość prezentacji osiągnięć społecznych i twórczych osób niepełnosprawnych.

Załącznik Nr 2

do Programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2009 – 2014

Ankieta ewaluacyjna

Ankieta jest anonimowa, skierowana do uczestników szkoleń i warsztatów organizowanych w ramach projektów systemowych PO KL. Celem tego badania jest sprawdzenie czy działania podejmowane przez realizatorów programu i projektów są skuteczne i prowadzą do zamierzonych rezultatów. Wyniki tych badań posłużą do opracowań statystycznych, które wykorzystane zostaną przy tworzeniu następnych programów i projektów. Prosimy zatem o rzetelne wypełnienie ankiety, za co serdecznie dziękujemy.

1. Czy brał Pan/i udział w podobnych kursach i szkoleniach?

- Tak
- Nie

2. Czy jest Pan/i zadowolony z udziału w projekcie?

- tak
- nie
- trudno powiedzieć

3. Czy jest Pan/i zadowolony z udziału w treningu?

- tak
- nie
- trudno powiedzieć

4. Czy jest Pan/i zadowolony z udziału w kursie zawodowym?

- tak
- nie
- trudno powiedzieć

5. Czy udział w treningu wpłynął za zwiększenie Pana/i pewności siebie w życiu codziennym i rodzinnym?

- tak
- nie
- trudno powiedzieć

- 6. Czy znał Pan/i swoje prawa i uprawnienia jako osoba niepełnosprawna przed uczestnictwem w treningu?**
- tak
 - w niewielkim zakresie
 - nie
- 7. Czy trening wpłynął na wzrost Pana/i wiedzy w zakresie praw i uprawnień?**
- tak
 - raczej tak
 - raczej nie
 - nie
- 8. Czy po zakończonym treningu jest Pan/i w stanie samodzielnie umówić się na rozmowę kwalifikacyjną w sprawie podjęcia pracy lub odbycia stażu zawodowego?**
- tak
 - raczej tak
 - raczej nie
 - nie
- 9. Czy potrafi Pan/i zredagować list motywacyjny i CV?**
- tak
 - nie
- 10. Czy jest Pan/i zainteresowany uzyskaniem zatrudnienia?**
- tak
 - raczej tak
 - raczej nie
 - nie
- 11. Czy kurs wpłynął na Pana/i umiejętności i kwalifikacje zawodowe?**
- tak
 - w niewielkim stopniu
 - trudno powiedzieć
 - nie

12. Czy potrafi Pan/i samodzielnie szukać pracy?

- tak
- raczej tak
- raczej nie
- nie

13. Czy jest Pan/i zainteresowany usługami doradcy zawodowego Powiatowego Urzędu Pracy?

- zdecydowanie tak
- raczej tak
- raczej nie
- nie

14. Czy jest Pan/i zainteresowany ofertami pracy kierowanymi przez Powiatowy Urząd Pracy?

- zdecydowanie tak
- raczej tak
- raczej nie
- nie – szukam pracy na własną rękę

15. Czy wie Pan/i jakie usługi w zakresie zatrudnienia może zaoferować Powiatowy Urząd Pracy?

- tak
- nie

16. Czy wie Pan/i z jakich usług oferowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie może skorzystać?

- tak
- nie

17. Czy trening spełnił Pana/i oczekiwania?

- tak
- nie
- trudno powiedzieć

18. Czy kurs zawodowy spełnił Pana/i oczekiwania?

- tak
- nie
- trudno powiedzieć

19. Jak Pan/i ocenia poziom treningu?

- bardzo dobrze
- dobrze
- dostatecznie
- źle

20. Jak Pan/i ocenia poziom kursu zawodowego?

- bardzo dobrze
- dobrze
- dostatecznie
- źle

**21. Co należy zmienić w organizacji tego typu szkoleń?
(propozycje i uwagi)**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**Dziękujemy za wypełnienie ankiety
Zespół Zarządzający**

Załącznik Nr 3

do Programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2009 – 2014

Zespół Zadaniowy

W celu organizacji prac nad Programem został powołany Zespół Zadaniowy, którego głównym celem było przeprowadzenie analizy sytuacji osób niepełnosprawnych oraz opracowanie założeń Programu.

Przewodniczącym Zespołu Zadaniowego został **Pan Robert Godek - Starosta Strzyżowski**

Zespół działał w składzie:

1. Barbara Szczygielska	Dyrektor PCPR w Strzyżowie – Koordynator
2. Czesław Furtek	Dyrektor PUP w Strzyżowie
3. Alina Banek	Kierownik MGOPS w Strzyżowie
4. Marek Żołnowski	Kierownik WTZ w Różance
5. Agata Wyciślak	Dyrektor SOSzW we Frysztaku
6. Maria Łęcznar	ZPCh Strzyżów – doradca zawodowy
7. Marek Krochmal	PZN Koło w Strzyżowie – Przewodniczący
8. Marcin Gąsior	PCPR w Strzyżowie – specjalista, sekretarz projektów systemowych,
9. Krzysztof Koza	PCPR w Strzyżowie – doradca d/s osób niepełnosprawnych

Autorzy opracowania: *Zespół Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie*

Opracowanie statystyczne: *Krzysztof Koza*

Przygotowanie edytorskie: *Marcin Gąsior*

Tekst i redakcja całości: *Barbara Szczygielska*

Recenzja programu Robert Godek – Starosta Strzyżowski